

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף מג

בת הניזונת מן האחין: מדאורייתא מעשי ידי הבת בקטנותה (=הכסף שהיא מרויחה מעבודתה) שייכים לאביה. כאשר האב מת, הבנים חייבים לתת לה מזונות מהירושה - זהו 'תנאי בית דין' מדרבנן שהבעל מתחייב לאשתו בנישואין 'הבנות שיהיו לך ממני יהיו יושבות בביתי וניזונות מנכסי עד שיתחתנו'.

הגמרא מסתפקת האם במקרה כזה מעשי ידיה של הבת הולכים לאחים העומדים עכשיו במקום האב, או הולכים לבת עצמה מכיון שהאחים לא משלמים מכספם על המזונות שלה אלא מנכסי האב [כלומר השאלה היא האם רבנן תקנו את מעשי ידיה לאחים או לא -תוס']?

אלמנה ניזונת מנכסי יתומים: זהו תנאי בית דין נוסף שהבעל מתחייב לאשתו בנישואיהן 'את תגורי בביתי ותייה ניזונת מנכסי כל ימי אלמנותיך (לאחר מותי)'. מכאן מוכח שרבנן תקנו לאחים שמשלמים את המזונות לקבל את מעשי הידיים. והוא הדין בת הניזונת מהאחים.

מי דמי?: אמת, האחים עומדים במקום האב ומעשי הידיים היו אמורים להיות שלהם, אלא שלגבי ביתו - האב מעוניין שהיא תקבל את הכסף לעצמה (כדי שירצו להתחתן איתה -מהרש"ל) ולכן הוא מוותר על הכסף המגיע לו ממעשי ידי ביתו ומשאיר אותו לה. מה שאין כן אלמנה שהוא לא מעוניין שהכסף יגיע אליה, ולכן הוא מגיע לאחים.

למימרא: נמצא שהנחת היסוד שלנו היא שהאב מעדיף לאחר מותו את הבת שלו מאשתו האלמנה.

עשו אלמנה אצל הבת: כאשר לאחר מות האב נשארו אלמנתו וביתו, ויש רק נכסים מועטים בירושה (שאינם מספיקים לפרנסת 12 חודש) - הבת מחזרת על הפתחים לקבץ נדבות ואילו האלמנה ניזונת מהירושה. מקרה זה זומה למקרה שנשארו בת ואחים לאחר מות האב והנכסים מועטים, שאז הבנים מחזרים על הפתחים ולא הבת.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

מכאן מוכח שהאלמנה עדיפה על הבת, שהרי האלמנה ניזונת מהכנסים ולא הבת? הגמרא מתרצת: לענין בזיונות (=זילותא) - אלמנתו עדיפה שלא תלך ותחזר על הפתחים, אבל לענין הרווחה כלכלית - ביתו עדיפה על אלמנתו.

מתיב רב יוסף: מהמשנה שלנו מדויק שדוקא מעשי ידיה שעבדה בחיי האב, ועדיין לא הספיקה לגבות את הכסף מהמעסיק עד שמת אביה – אחיה יורשים אותו. אבל מעשי ידיה שעבדה לאחר מות האב הם שלה. ולכאורה מדובר שהיא ניזונת מהאחים ובכל אופן מעשי ידיה שלה.

אפילו למ"ד יכול הרב לומר לעבד: נחלקו התנאים האם האדון יכול לומר לעבדו עשה מלאכה ואיני מפרנס אותך, או שאם הוא עושה לו מלאכה הוא חייב לפרנס אותו. כל זה רק בעבד כנעני אבל בעבד עברי לכולי עלמא אינו יכול לומר לו 'עשה עימי ואיני זנך'. וכל שכן שהאחים לא יכולים לומר לאחותם שתיתן להם את מעשי ידיה והם לא יפרנסו אותה.

לא נצרכה אלא להעדפה: הדיוק שדייקנו מדברי המשנה שלאחר מות האב מעשי ידיה של הבת שלה, והעמדנו במקרה שהיא לא ניזונת מהאחים – מדובר במקרה שהיא מכניסה רווחים יותר ממה שהיא אוכלת, ועל כך החידוש שהכסף הזה הולך אליה ולא לאחים.

אמר רבא: לא יתכן שרב יוסף שהקשה את הקושיא הנ"ל לא ידע שיש מושג של 'העדפה'? ולכן רבא מבאר שקושיית רב יוסף היתה באופן אחר: הלשון 'מציאתה אף על פי שלא גבתה' אינו מובן, שהרי מציאה לא גובים מאף אחד?

והתנחלתם אותם: פסוק זה נאמר בעבד כנעני, ולומדים ממנו שרק את הזכויות בעבד כנעני שלו אדם מוריש לבניו ולא את הזכויות שיש לו בביתו.

ואימא בפיתוי הבת וקנסות וחבלות: של הבת שאותם לא מוריש לבניו, אבל את מעשי ידיה שהם דבר השכיח אדם כן מוריש לבניו?

וכן תנא רב חנינא: הגמרא אומרת שבאמת יש ברייתא כזו. והגמרא מקשה על כך שהרי חבלות האבא עצמו לא זוכה בהם וודאי שהוא לא מוריש אותם לבניו (את הכסף הוא משקיע בדבר שיפיק רווחים עד שיגדלו)?

שפצעה בפניה: והופחתה משוויה (שיכול האב למוכרה לשפחה), ולכן הכסף הזה שייך לאבא, ועל כך אמרה הברייתא שהוא לא מוריש אותו לבניו.

(המשך בדף הבא ↓)

ואמרי לה אמר רבי זירא: כשרב זירא היה גר בבבל קראו לו 'רב' כי אין סמיכה בחו"ל, אבל בשעלה לארץ ישראל וסמכו אותו קראו לו 'רבי'. נחלוק הדעות האם רבי זירא אמר את המימרא הזו לפני שנסמך או לאחר שנסמך.

'שקוד' אמרה: 'שקוד' הוא כינוי לשמואל שהיה שוקד על דבריו לאומרם כהלכה.

הלכתא כוותיה דרב ששת: שאמר בתחילת הסוגיא שמעשי ידי הבת לאחים.

הלכתא כוותיה דרב: שאמר שמעשי ידי הבת לעצמה.

משנה: המארס את בתו ואח"כ התגרשה, ושוב אירס אותה ואח"כ התאלמנה, הכתובה של שני האירוסין הנ"ל שייכים לאביה (= מדובר שהיא קטנה או נערה).

המשיא את בתו ואח"כ התגרשה, ושוב השיא אותה ואח"כ התאלמנה, הכתובה של שני הנישואין הנ"ל שייכים לה, לפי שמשעה שהשיא אותה היא כבר לא ברשותו, ואנו הולכים אחר שעת גביית הכתובה שהיא לאחר נישואיה והיא כבר ברשות עצמה ולא אחר זמן כתיבת הכתובה שאז היא הייתה עדיין ברשות אביה.

רבי יהודה אומר - הכתובה מבעלה הראשון שגירשה שייכת לאביה (= יבואר בגמרא).

גמרא: אם היא התאלמנה פעמיים שוב אינה יכולה להינשא, לפי שמשנתנו סוברת כרבי שפעמיים זה חזקה, ואם התאלמנה פעמיים חזקה שבעליה מתים, ולכן משנתנו כתבה דווקא 'השיאה ונתגרשה השיאה ונתארמלה' ולא 'השיאה ונתאלמנה השיאה ונתאלמנה' כדי לא לכתוב דבר פורענות.

*

הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן האב: שבשעת אירוסיה לבעל הראשון כבר זכה אביה בכתובתה, אבל באירוסיה הבעל השני לא זכה אביה בכתובתה, לפי שמשנשאת לראשון כבר יצאה מרשות אביה, ולכן רבי יהודה סובר שהכתובה מאירוסיה הראשונים שייכים לאביה.

רבא מקשה מברייטא: רבי יהודה מודה שבמקרה שאירס את בתו כשהיתה קטנה, ובגרה ואח"כ נישאת, שכתובתה שלה לפי שכבר אינה ברשות אביה. ע"כ הברייטא. ויש להקשות מדוע והרי בשעת אירוסיה כבר זכה אביה בכתובתה?

אלא כך צריך לבאר את דברי רבה ורב יוסף - **הואיל וברשותו נכתבין**: בכתובה הולכים אחר שעת כתיבתה, ולכן אם כתבו את הכתובה כשהיא היתה נערה או קטנה הרי שאביה זכה בה, לפי שהכתובה נכתבה כשבתו ברשותו, ולכן רבי יהודה במשנה סובר שהכתובה מאירוסיה הראשונים שייכים לאביה, אבל במקרה של הבריייתא שהיא נישאת לאחר שבגרה הרי שכתבו את הכתובה לאחר שבגרה שכבר אינה ברשותו, ולכן הכתובה שייכת לה.

הגמרא מבררת:

ומיגבא מאימת גביא? ממתי אפשר לגבות את הכתובה מנכסים משועבדים, האם משעת האירוסין או משעת הנישואין שאז כתבו את הכתובה? **ביאור:** **אדם שלוח** כסף מהמלוה וכתב לו שטר על כך, הרי המלוה יכול לגבות את החוב אפילו מנכסים משועבדים, כלומר אפילו מנכסים שהלוה מכר לאחר ההלוואה. אם נישאת והתגרשה וכעת על הבעל לשלם לה את כתובתה, ואין לבעל נכסים לשלם מהם את הכתובה, האם היא יכולה לגבות את כתובתה מלקוחות שקנו מהבעל נכסים משעת האירוסין, לפי שמאז הוא כבר התחייב בכתובה מדין תנאי בית דין מדרבנן, או שהיא יכולה לגבות רק מלקוחות שקנו מהבעל נכסים משעת הנישואין, לפי שרק אז כתבו את הכתובה ומאז הכתובה נחשבת כהלוואה שכתבו עליה שטר שאפשר לגבות את החוב מנכסים משועבדים.

לדעת רב הונא - מנה לבעולה ומאתיים לבתולה משעת האירוסין, לפי שמאז הוא כבר התחייב לה מדרבנן, ותוספת כתובה שהבעל מוסיף מדעתו משעת הנישואין, לפי שרק משעת כתיבת הכתובה הוא התחייב בזה.

לדעת רב אסי - הכל משעת הנישואין, לפי שהיא בעצמה מחלה לו על השיעבוד הראשון משעת האירוסין, והיא מעוניינת במה שכתוב בכתובה, דהיינו שבין החיוב של מנה או מאתיים ובין תוספת הכתובה את הכל היא תגבה מהזמן הכתוב בכתובה.

הוציאה עליו שתי כתובות וכו': אשה שהתגרשה מבעלה והוציאה עליו שתי כתובות, בראשונה כתוב שהוא התחייב לה מאתיים זוז ובשניה כתוב שלוש מאות (ובכתובה השניה כתוב תאריך מאוחר מהכתובה הראשונה), דהיינו שבכתובה השניה כתוב גם את תוספת הכתובה שבעלה הוסיף לה מדעתו (= מאה זוז בנוסף על המאתיים שחייב מן הדיון, ס"ה שלוש מאות), לדעת רב הונא היא יכולה לגבות רק כתובה אחת איזה

שתרצה, אם היא רוצה לגבות את הראשונה שכתוב בה מאתיים הרי שהיא יכולה לגבות את המאתיים מנכסים משועבדים מהתאריך של הכתובה הראשונה, לפי שהם השתעבדו מזמן כתיבת הכתובה הראשונה, אבל אם היא רוצה לגבות את הכתובה השניה שכתוב בה שלוש מאות הרי שהיא יכולה לגבות אותם רק מהזמן שכתוב בכתובה השניה שהוא מאוחר יותר, ואפילו רק את המאתיים (שהוא חייב לה מן הדין, ללא התוספת כתובה) היא יכולה לגבות רק מהזמן המאוחר, לפי שאם היא גובה מהכתובה השניה הרי שהיא מחלה על השיעבוד של הכתובה הראשונה.

הגמרא מסיימת את הקושיא:

ואם איתא: ואם רב הונא סובר שאת עיקר הכתובה שהוא חייב לה מן הדין היא גובה מזמן האירוסין ואת התוספת מזמן הנישואין, הרי שעליה לגבות את המאתיים מהזמן שבכתובה הראשונה ואת התוספת כתובה של המאה מהזמן שכתוב בכתובה השניה.

הגמרא דוחה את הקושיא:

ולטעמיה: ולשיטתך שתגבה חמש מאות זוז! את המאתיים שבכתובה הראשונה ובנוסף את השלוש מאות שבכתובה השניה, אלא בוודאי שלא גובה חמש מאות משום שהוא לא כתב לה בכתובה השניה 'רציתי והוספתי לך עוד שלוש מאות על המאתיים', וכיון שהוא לא כתב לה כך בוודאי כוונתו שאם היא תגבה מהכתובה הראשונה הרי שתגבה מאתיים, ואם תגבה מהשניה הרי שתגבה שלוש מאות (= תוספת כתובה של מאה על המאתיים שהוא חייב לה), כלומר שתבחר לה אחת מהכתובות ולא שתגבה את שתיהן, ולכן אם היא באה לגבות את הכתובה השניה עליה לגבות את כל השלוש מאות מהתאריך המאוחר הכתוב בכתובה שניה לפי שהיא מחלה על השיעבוד של הכתובה הראשונה, אבל מה שרב הונא אמר למעלה לגבי תוספת כתובה (= מנה ומאתיים משעת האירוסין, ותוספת כתובה שהבעל מוסיף מדעתו משעת הנישואין) שהיא משעת הנישואין זה מפני שהוא כותב לה בכתובה שהוא מוסיף לה על מה שתיקנו חכמים, ולכן היא לא מוחלת על החיוב הראשון שחל כבר בשעת האירוסין, ולכן את המאתיים היא גובה מלקוחות שקנו מהבעל נכסים משעת האירוסין ואת התוספת כתובה מלקוחות שקנו מהבעל נכסים משעת הנישואין.